

Høring ny opplæringslov og opplæringskontorenes rolle

Høringsuttalesen er levert av Sett Sjøbein ett samarbeidorgan for 13 fiskerifaglige Opplæringskontor langs hele kysten.

Sett Sjøbein har 13 medlemskontor fra Rogland til Barentshavet. Sett Sjøbein har over 400 medlemsbedrifter og 400 marine lærlinger. I tillegg har en del av medlemmene også medlemsbedrifter i andre fag. Sett Sjøbein støtter departementets vurdering om at det er flere fordeler ved å regulere opplæringskontor og støtter Stortingets behandling av. St. Meld 21 (2020–2021) som viser et sterkt ønske om at opplæringskontorene skal være sentrale også i framtiden, og ber regjeringen om å videreføre **lovfestingen av opplæringskontorer**. Vi deler departementets vurdering om at regelverket vil harmonere bedre dersom alle, og ikke bare noen av de sentrale aktørene reguleres i opplæringsloven.

Vi mener det er avgjørende at opplæringskontorene defineres i Opplæringsloven med et opplæringsansvar og som en kontraktspart på lærekontrakten.

Fag- og yrkesopplæringen har lange tradisjoner i Norge, likeledes har opplæringskontorene. På begynnelsen av 1960-tallet slet flere håndverksfag med rekruttering. En viktig grunn til den lave rekrutteringen, var at særlig de mindre lærebedriftene vegret seg for å påta seg opplæringsansvaret for hele læretiden. For å sikre stabil rekruttering til fagene, ble de første opplæringskontorene etablert på slutten av 60- og begynnelsen av 70-tallet. Lærlingene skulle da inngå sin lærekontrakt direkte med opplæringskontoret, som påtok seg de forpliktelsene som bedriftene vegret seg for. Ved behov skulle opplæringskontoret flytte lærlinger til andre bedrifter og på den måten løse opplæringsutfordringer som oppstod når det var lite arbeid eller lite variasjon på oppgavene. Flere opplæringskontorer ble etablert fortløpende etter den samme modellen. Opplæringskontorene var frem 1998 forankret etter denne modellen i Lov om fagopplæring i arbeidslivet.

Opplæringskontorene representerer et fellesskap mellom lærebedriftene lokalt, som gjør at fagopplæring i mindre grad er noe hver enkelt bedrift steller med alene. De bidrar til en standardisering av krav og normer som er viktig for kvaliteten på tvers av bedrifter og regioner. Lærebedriftene, som i norsk sammenheng som regel er veldig små, har ikke opplæring som sin primærvirksomhet. Et stort tilbud av læreplasser i en slik bedriftsstruktur forutsetter den typen avlastnings- og støttemekanismer som opplæringskontorene representerer. Opplæringskontorene evner å forplikte bedriftene i et opplæringsfellesskap, til fordel for både lærlinger, bedriften, næringen og samfunnet som helhet.

Vi ønsker å vise til **Lov om fagopplæring i arbeidslivet (LOV-1980-05-23-13)** gjeldende fra 1980 – 1998. Denne loven definerte opplæringskontorene slik;

«Opplæringskontor: Samarbeidsorgan mellom flere bedrifter som sammen påtar seg opplæringsansvar. Lærekontrakten tegnes med lærling og opplæringskontoret som parter. Lærlingen får opplæringen i en medlemsbedrift eller i perioder i forskjellige bedrifter.»

Med bakgrunn i dette og de innspillene som har kommet, ønsker arbeidsgruppen **primært** å foreslå at opplæringskontorene får en særskilt definisjon i Opplæringsloven på linje med ordlyden som var i Lov om fagopplæring i arbeidslivet.

Vi foreslår følgende lovfestede definisjon av opplæringskontor:

«Opplæringskontor er et samarbeidsorgan som påtar seg opplæringsansvar sammen med sine medlemsbedrifter. Lærekontrakten tegnes med lærling og opplæringskontoret som parter. Opplæringskontorets lærlinger får opplæring i en medlemsbedrift eller i perioder i forskjellige medlemsbedrifter. Opplæringskontoret og hver medlemsbedrift i et opplæringskontor må være godkjent lærebedrift.»

Sekundært ønsker vi en videreføring av dagens definisjon i tråd med Stortingsvedtak 1078 under Stortingets behandling av Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden;

«Vedtak 1078»

«Stortinget ber regjeringen videreføre lovfesting av opplæringskontorene og godkjenning som lærebedrift, samt forsterke opplæringskontorenes funksjon som bindeledd mellom skolen og lærebedriftene.»

Opplæringskontorenes rolle og oppgaver, **må** videre defineres i forskrift.

Vi mener at opplæringskontorene ikke kan bli definert som noe annet enn et opplæringskontor eller lærebedrift. Forstått en slik definisjon mener vi ansvarlinjene kan være som følger.

- Opplæringskontoret signerer på lærekontrakten som ansvarlig leder og innehar opplæringsansvaret av lærlingene på vegne av sine medlemsbedrifter.
- Lærlingen skal ha arbeidsavtale med medlemsbedriften.
- Medlemsbedriftene må være godkjent lærebedrift i henhold til lov og forskrift. Medlemsbedriften er arena for den praktiske opplæringen.
- Fylkeskommunen sammen med Y-nemndene godkjenner opplæringskontor og lærebedrifter.
- Opplæringskontor må ha vedtekter som definerer kontorets formål. Vedtektene vedtas på kontorets årsmøte.
- Opplæringskontorets vedtekter og avtaler med medlemsbedriftene må samlet vise oppgavefordelingen og gjennomføring av fagopplæring mellom opplæringskontoret og medlemsbedriftene.

Hvilke oppgaver skal et opplæringskontor ha?

Hvilke oppgaver skal en medlemsbedrift kunne overlate til et opplæringskontor?

- Opplæringskontorenes oppgaver defineres og forankres i forskrift til opplæringsloven.
- Opplæringskontoret skal bistå og kvalitetssikre medlemsbedriftene oppfyller sine forpliktelser overfor lærlingene og at lov og forskrift følges.
- Opplæringskontorets vedtekter og avtaler med medlemsbedriftene må samlet vise fordelingen av gjennomføring av fagopplæring mellom opplæringskontoret og medlemsbedriften (som tidligere nevnt under ansvarslinjer).
- Opplæringskontoret kan utføre oppgaver for fylkeskommunen. Disse skal i så fall spesifiseres og forankres i forskrift eller avtale, og eventuelt finansieres utenom lærlingtilskuddet.
- Opplæringskontorene kan, som ansvarlig leder i lærekontrakten, omplassere lærlinger ved konflikter, mangelfull opplæring eller avbrudd i læretiden.

Hvilken rolle skal opplæringskontorene ha når det gjelder tilrettelegging av fagprøver mv?

- Opplæringskontoret melder opp til fag-/svenneprøve.
- Opplæringskontoret kan bistå fylkeskommunen og lærebedriften med gjennomgang, tilrettelegging og gjennomføring av fag- og svenneprøver.

- **Hvordan bør samarbeidet mellom opplæringskontoret og medlemsbedriftene formaliseres?**

Opplæringskontoret skal være eid av medlemsbedriftene. Bedriftene velger å bli medlem med utgangspunkt i gjeldende vedtekter. En grunnleggende forutsetning er at hvis bedriftene ønsker å endre måten kontoret drives på kan de gjøre det gjennom styret/generalforsamlingen. Medlemsbedriftene sitter altså på den formelle styringsrett overfor opplæringskontoret, og kan endre vedtektene eller gå ut av medlemskapet om de ønsker det. Dette oppfattes som en viktig forutsetning for tilliten mellom medlemsbedriftene og opplæringskontoret.

- Vedtektene reguleres gjennom opplæringskontorenes årsmøte/generalforsamling.
 - Gjennom vedtekter og tilslutningsavtaler/samarbeidsavtaler.
- Hvilke vedtekter skal opplæringskontoret ha, og hvordan skal de angi forholdet mellom opplæringskontoret og medlemsbedriftene?
 - Opplæringskontor må ha vedtekter som definerer kontorets formål. Vedtektene vedtas på kontorets årsmøte.
 - Vedtektene skal ha bestemmelse om opplæringskontorets sammensetning, drift og avvikling.
 - Skal opplæringskontorene være egne rettssubjekter?
 - Opplæringskontoret skal være egen juridisk enhet.
 - Det foreslås en selveiende sammenslutning med medlemmer. Non-profit.
 - Hvordan skal fylkeskommunene godkjenne opplæringskontorer?
 - Fylkeskommunen godkjenner et opplæringskontor etter anbefaling fra yrkesopplæringsnemnda. Søknad om godkjenning må vise at kontoret dekker de lov- og forskriftsfestede krav til kontoret.
 - Fylkeskommunen ved Y-nemnda bør innhente uttalelse fra de bransjer/næringer der opplæringskontoret har tenkt å ha lærlinger. Dette for å sikre at behovet er reelt og forankret hos bransjer/næring.
 - Medlemsbedriftene må hver for seg eller gjennom et samarbeid med medlemsbedriftene dekke kompetansemålene i læreplanene i de fagene det søkes godkjenning innenfor.
 - Det skal kunne etableres både bransjefaglige og flerfaglige opplæringskontor.

- Hvilke krav skal stilles for bruken av lærlingtilskuddet hvis dette utbetales til opplæringskontorene som forvalter på vegne av medlemsbedriftene?
 - Lærlingtilskuddet utbetales til ansvarlig part på lærekontrakten.
 - Medlemsbedriftene bestemmer fordeling av tilskuddet gjennom vedtekter og årsmøtevedtak.
 - Lærlingtilskuddet skal gå til de lovbestemte oppgavene og utdanningsformål knyttet til fag- og instruktøropplæring godkjent av årsmøtet
 - Utfører opplæringskontoret oppgaver for fylkeskommunen, bør dette finansieres utenom lærlingtilskuddet.
 - Lærebedriften samtykker gjennom avtaler og vedtekter at tilskuddet utbetales til Opplæringskontoret
 - Opplæringskontorenes regnskap godkjennes av årsmøte. Opplæringskontorene skal ha offentlig godkjent revisor.

- Hvilken rolle kan opplæringskontorene ha i opplæringen av voksne?
 - Dersom dette er et ønske/behov fra medlemsbedriftene, vil opplæringskontorene kunne jobbe med dette. Mange av opplæringskontorene som er medlem i Sett Sjøbein har en aktiv rolle i forhold til dette. Mange marine bedrifter rekrutter ikke nok folk med fagbrev driver derfor med omfattende opplæring av egne ansatte sammen med Opplæringskontoret
 - Dersom modulbasert opplæring blir en hovedmodell for voksne, og det knyttes godkjenningsordninger til å drive modulbasert opplæring, vil det være naturlig at opplæringskontorene har en oppfølgingsrolle for denne gruppen.
 - Dette forankres i avtaler, handlingsplaner og strategier som godkjennes av årsmøte/generalforsamling.

- Hvilken rolle skal opplæringskontorene ha når det gjelder dimensjonering og rekruttering av lærebedrifter? I hvilken utstrekning bør det fastsettes regler om hvordan fylkeskommunen kan bruke opplæringskontorene til å oppfylle sine lovpålagte oppgaver?
 - Opplæringskontoret kan utføre oppgaver for fylkeskommunen. Disse skal i så fall spesifiseres og forankres i forskrift og finansieres utenom lærlingtilskuddet.
 - Det er naturlig å bruke opplæringskontorene som høringsinstans, da de ofte samarbeider med bransjeorganisasjonene og er tett på lærebedriftene og kjenner deres behov.
 - Opplæringskontorene kan bidra til å sikre overgangen fra skole til lærebedrift. I Nordland har vi erfaring med at opplæringskontorene er en vesentlig bidragsyter for å skaffe opplæringsplasser for lærekandidater.
 - Opplæringskontorene kan bidra til å skaffe praksisplasser for YFF og læreplasser.
 - Opplæringskontorene kan bidra til hospiteringsplasser i videregående skoler for lærere og bedrifter.

Oppsummering

Om opplæringskontorene **ikke** defineres med et opplæringsansvar i opplæringsloven, er det sannsynlig at mange små- og mellomstore bedrifter ikke vil påta seg dette ansvaret selv. Det kan bety færre læreplasser og betydelig færre læringsarenaer for bl.a. de tradisjonelle håndverksfagene. I ytterste konsekvens vil viktig fagkompetanse og tradisjoner gå tapt. Uten det formelle opplæringsansvaret kan opplæringskontorene miste den rollen de i dag har, som får medlemsbedriftene til å forplikte til et fellesopplæringsansvar, og ikke bare for egen bedrift.

En eventuell endring i opplæringskontorenes rolle vil gripe inn i dynamikken mellom lærebedrift og opplæringskontor. Og dette vil forhindre opplæringskontorenes mulighet til å komme frem til gode modeller for organisering og kvalitetssikring av opplæringen sammen med medlemsbedriftene. Hvis lovgiver bryter inn i denne dynamikken og pålegger en løsning, vil det byråkratisere prosessen sammenlignet med når virksomhetene kan velge selv. Dette vil kunne gi en mer tungrodd og kostbar organisering. Det vil også kunne endre det viktige samarbeidet mellom skole og næringsliv der opplæringskontorene er en formidler og pådriver for å skape flere læreplasser samt ha kontakt med mange lærlinger og virksomheter får opplæringskontorene kunnskap om tilstanden i sin bransje. Hvorfor er det mange som ikke får læreplass? Hva påvirker om en lærling fullfører eller ikke? Denne kunnskapen er med på å gi fylkeskommunene bedre innsikt, som igjen kan gi bedre dimensjonering av videregående opplæring og gjøre elevene bedre rustet for overgangen fra skole til virksomhet. En slik dynamikk forutsetter at opplæringskontorene har en lovfestet rolle.

Departementet ber **øvrig** om høringsinstansenes synspunkter på om det bør være andre regler for heving av lærekontrakt i tre partsforhold enn der både lærekontrakt og arbeidskontrakt er inngått mellom de samme to parter.

I dag tegnes rundt 80% av lærekontrakter gjennom opplæringskontor. I enkelte fylker godt over 90%. Det er en solid oppslutning om en frivillig ordning. Det er vanlig at opplæringskontoret og ikke lærebedriften forvalter selve lærekontrakten, mens lærebedriften forvalter ansettelsesforholdet, som beskrevet i Opplæringslova § 4-6. Det er en klar indikasjon på at lærebedriftene ønsker opplæringskontoret som ansvarlig part på lærekontrakten.

Det er videre vår oppfatning at det er avgjørende for lærlingens stillingsvern at opplæringskontorene er juridisk ansvarlig for lærekontrakten.